

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

DOM
2017-10-04
Stockholm

Mål nr
M 6825-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-07-07 i mål nr M 1526-16, se bilaga A

KLAGANDE

X

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

SAKEN

Dispens från biotopskyddsbestämmelserna för borttagande av stenmur på fastigheten Z i Hörby kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom beviljar Mark- och miljööverdomstolen dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken för borttagande av stenmur enligt bilaga B (blå markering).

2. Som villkor för borttagande av stenvuren föreskriver Mark- och miljööverdomstolen följande:

- X ska med sten från den borttagna stenvuren återskapa en ca 90 meter lång enklare stenmur parallellt med det öppna diket i den västra delen av fältet.
- Övriga stenmassor får grävas ner på platsen.
- Åtgärden får inte medföra skada på det öppna diket.
- Arbetet får endast utföras mellan 1 april och 1 oktober.
- Efter avslutat arbete ska fotografier skickas till länsstyrelsen som visar att villkoren har följts.

Dok.Id 1343072

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se				

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

X har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ge dispens från biotopskyddsbestämmelserna för att ta bort en stenmur på fastigheten Z i Hörby kommun.

Länsstyrelsen har motsatt sig ändring. För det fall dispens ges anser länsstyrelsen att villkor ska ställas på kompensationsåtgärder.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

X har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande: Länsstyrelsens och Jordbruksverkets beräkningar tar inte hänsyn till markpackning och dubbelkörning samt minskad användning av handelsgödsel, växtskyddsmedel och diesel. Länsstyrelsen har inte heller tagit hänsyn till storleken på hans maskiner. För att nå det yttersta fältet måste han passera ett annat fält vid alla transporter. Marken blir svårare att bearbeta och han tappar stor del av skörden på ett 1 176 kvadratmeter stort område. Kostnaden för minskad skörd blir i denna del 600 kr per år. Den entreprenör som han anlitar vid majsodling vill inte köra på så små fält vilket påverkar vilken växtföljd som kan väljas. Hans vinst om stenvuren tas bort är 1 530 kr per år för ökad skörd och 5 593 kr per år för minskade maskinkostnader. Arbetet med att ta bort stenvuren, som endast omfattar 147 kubikmeter sten, skulle göras med egna maskiner och kostnaden skulle därför bli lägre än Jordbruksverkets beräkning. Han uppskattar kostnaden för att ta bort stenvuren till 19 800 kr. Borttagandet skulle löna sig på tre år. Dessutom ökar markens värde från 150 000 kr till 225 000 kr per hektar.

Länsstyrelsen har till stöd för sitt bestridande anfört i huvudsak följande. I den beräkning som **X** redovisar tas ingen hänsyn till den beräkning av samhällets miljönytta som ingår i Jordbruksverkets beräkning. Länsstyrelsen bedömer att det beräkningsverktyg som Jordbruksverket har tagit fram utgör ett heltäckande underlag där hänsyn tas till både jordbrukets resultat och samhällets miljönytta. Bedömningen av en rimlig maskinstorlek i ett aktuellt område ska avgöras utifrån förhållandena på omgivande åkermark. Förhållandena på platsen för det område som

dispensen gäller, med små skiftesstorlekar i en småbruten bygd, motiverar att maskinstorleken sätts till ”liten” i beräkningsverktyget. En tvärgående, öppen och solbelyst biotop som den aktuella stenmuren har andra bevarandevärden än murar som ligger mer skuggat t.ex. i kanten mot skog, varför det är rimligt att bevarandevärdet anges som normalt. Även om volymen sten som ska bortforslas uppgår till 147 kubikmeter visar beräkningsmodellen negativa värden avseende den samhällsekonomiska miljönyttan. Länsstyrelsen har redovisat hur utfallet i beräkningsmodellen varierar vid olika anpassningar av ingångsvärdena.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen finner att dispens ska ges anser länsstyrelsen att förlusten av stenmuren ska kompenseras genom att stenen används till återuppbyggnad av en ny mursträcka där samtliga stenar från den raserade muren används till en ny mur genom att stenarna staplas på varandra.

Jordbruksverket har yttrat sig i målet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Av 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken följer att dispens från biotopskyddet kan ges i det enskilda fallet om det finns särskilda skäl. När det gäller åtgärder som underlättar för jordbruket ska det enligt 7 kap. 11 b § miljöbalken anses finnas särskilda skäl om åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark (första punkten) och om biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområden eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet (andra punkten).

Enligt förarbetena till 7 kap. 11 b § miljöbalken innebär kravet i första punkten att sökanden bör visa att ”åtgärden medför positiva effekter för jordbruksföretaget i form av lägre kostnader eller högre avkastning som sammantaget är större än kostnaderna för att genomföra åtgärden”. Kravet i andra punkten ska anses uppfyllt om ansökan

gäller biotopskyddsområden som är vanligt förekommande eller som har naturvärden som är ringa. Dispens bör inte ges om borttagandet riskerar att hota arter som beroende av den specifika typen av biotop (se prop. 2013/14:141 s. 113 f.).

Beräkningsverktyget

Jordbruksverket har utvecklat ett beräkningsverktyg att användas vid bedömningen av om skäl för dispens enligt 7 kap. 11 b § miljöbalken finns. Verktyget ska bidra till att standardisera tillämpningen av bestämmelserna. Naturvårdsverket har påpekat att resultaten av beräkningsverktyget huvudsakligen bör vara vägledande och inte bindande (se Naturvårdsverket, Tillämpning av 7 kapitlet 11 b § miljöbalken, 2014-11-13, s. 13). Vid framtagandet av den aktuella bestämmelsen uttrycktes inte någon önskan från lagstiftaren att något sådant verktyg skulle utvecklas utan det har skett på initiativ av ovan nämnda myndigheter.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens uppfattning ligger beräkningsverktygets värde framförallt i att det ger en indikation på om förutsättningarna för dispens är uppfyllda. Den slutliga prövningen av dispensfrågan måste dock alltid ske genom en saklig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. I vissa fall är utfallet så tydligt att resultatet från beräkningarna direkt kan läggas till grund för bedömning av dispensfrågan. Detta gäller framförallt bedömningen enligt första punkten där det är frågan om att beräkna den företagsekonomiska nyttan av åtgärden. Det finns dock anledning att vara försiktig med vilken betydelse som resultaten ges eftersom dessa är beroende av vilka ingångsvärden som används och dessa i vissa fall kan vara baserade på skönsmässiga uppskattningar. Försiktighet är särskilt viktig då resultatet av beräkningsmodellen ligger nära gränsen för om dispens ska medges. Sökanden får antas ha gjort en bedömning på företagsekonomiska grunder att åtgärden kommer att bidra till att göra verksamheten mer ekonomiskt hållbar och det finns i regel inte anledning att ifrågasätta denna bedömning om det endast är frågan om mindre avvikelser mot resultatet i beräkningsverktyget.

Då det gäller bedömningen enligt andra punkten om biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses utgår beräkningsverktyget från en samhällsekonomisk cost benefit-

analys där det samhällsekonomiska värde som går förlorat om biotopen tas bort beräknas utifrån en indelning i olika biotyper (t.ex. ”enkel stenmur”) samt i tre bevarandeklasser (”låg”, ”normalt” eller ”hög” biologiskt bevarandevärde) där det antagna värdet för de olika biotoperna bygger på betalningsvillighetsstudier. Det samhällsekonomiska värdet uttrycks som ett belopp som ska vägas mot det företagsekonomiska resultatet enligt det tidigare beräkningssteget. Att med någon närmare precision på detta sätt beräkna om en åtgärd är förenlig med biotopskyddets syften framstår emellertid som mycket svårt och det finns därför här större anledning att vara försiktig med vilken betydelse beräkningsresultaten ges vid detta steg.

Länsstyrelsen har grundat sitt avslag på att det vid beräkningen med beräkningsverktyget framgår att åtgärden inte kan anses lönsam. Enligt länsstyrelsens bedömning utgör beräkningsverktyget ett heltäckande underlag. Länsstyrelsen har argumenterat utifrån beräkningsmodellen och redovisat resultaten av olika anpassningar av beräkningarna. Som mark- och miljööverdomstolen redovisat ovan finns det ofta skäl att vara försiktig med att ensamt lägga beräkningsverktygets resultat till grund bedömningen av dispensfrågan och det måste alltid ske en saklig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Behövs åtgärden för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark?

X har justerat sin tidigare uppskattning om att 300 kubikmeter sten behöver bortforslas till att det endast gäller 147 kubikmeter. Justeringen beror på att han har gjort en noggrannare bedömning. Jordbruksverket har uppgett att den först angivna mängden sten tycks vara väsentligt högre än verkets uppskattning och Länsstyrelsen har inte ifrågasatt den justerade uppgiften. Mark- och miljööverdomstolen utgår därför vid den fortsatta bedömningen från att 147 kubikmeter sten ska forslas bort.

I manualen till beräkningsverktyget anges följande: ”klassificering av maskinstorlek utifrån vad som är normalt för området i fråga. Storleksklasserna i verktyget korrelerar ungefärligt med genomsnittlig fältstorlek i olika bygder.” (se Jordbruksverket, Beräkningsverktyg för prövning av biotopskydd – manual, version 2016-04-20, s. 8)

Vidare anges att vid en genomsnittlig storlek per åkermarksblock under tre hektar bör maskinstorlek ”liten” väljas och ”medel” vid en storlek mellan tre och sex hektar.

Länsstyrelsen har vid sin beräkning använt sig av maskinstorlek ”liten” med hänsyn till att det genomsnittliga åkermarksblocket på X fastighet är 2,51 hektar. X har själv gjort gällande att han och den av honom anlitate maskinstationen använder sig av större maskiner. Jordbruksverket har anfört att valet av maskinstorlek kan få avgörande betydelse för utfallet och att åkermarksblocken i genomsnitt är så pass stora i den aktuella församlingen att beräkningen bör ske utifrån medelstora maskiner. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att klassificeringen av maskinstorleken som ”medel” är det som bäst stämmer överens med Jordbruksverkets manual, som anger att klassificeringen ska ske utifrån vad som är normalt för området i fråga. Vidare har X anfört att han använder större maskiner, en uppgift som Länsstyrelsen visserligen gjort gällande inte ska tillmätas någon betydelse men inte ifrågasatt. Enligt Mark- och miljööverdomstolens uppfattning bör sökandens uppgifter ges företräde vid klassificering av maskinstorlek om det inte framkommer något som ger anledning att ifrågasätta uppgifterna. Sammantaget finner Mark- och miljööverdomstolen att beräkningen ska göras utifrån medelstora maskiner.

Med de ovan angivna ingångsvärdena blir jordbrukets bruttoresultat och nettonuvärde positivt i beräkningsverktyget och förutsättningar för dispens finns enligt 7 kap 11 b § första punkten miljöbalken, dvs. åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark.

Kan biotopskyddets syften fortfarande tillgodoses

När det gäller bedömningen enligt 7 kap. 11 b § andra punkten miljöbalken har underinstanserna helt och hållet grundat sina bedömningar på den samhällsekonomiska kalkylen i beräkningsverktyget. Som redovisats ovan bygger denna kalkyl på en schablonmässig indelning i olika klasser och det är mycket svårt att på detta sätt beräkna om en åtgärd är förenlig med biotopskyddets syften eller inte. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är beräkningsverktygets resultat inte slutgiltigt utan en saklig

bedömning måste göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt förarbetena till bestämmelsen bör dispens kunna komma i fråga när det gäller biotopskyddsområden som är vanligt förekommande eller som har ringa naturvärden och där åtgärden inte riskerar att medföra att arter som är beroende av den specifika typen av biotop riskerar att hotas (se prop. 20013/14:141 s. 114).

X har gjort gällande att han har närmare 9 500 meter stenmurar på sin fastighet. Enligt Jordbruksverket ligger åkrarna i en jordbruksbygd som är rik på stenmurar. Länsstyrelsen har inte ifrågasatt dessa uppgifter, men gjort gällande att den aktuella biotopen, i egenskap av en tvärgående, öppen solbelyst biotop, har större bevarandevärden än sådana som ligger skuggat. Enligt Mark- och miljööverdomstolen får det anses utrett att det är fråga om en sådan vanligt förekommande biotop som enligt förarbetena bör kunna vara föremål för dispens. Mark- och miljööverdomstolen finner inte anledning att ifrågasätta länsstyrelsens bedömning att stenmuren genom sitt läge i åkermarken har större bevarandevärde än andra stenmurar i området som ligger skuggat. Det har dock inte framkommit att stenmuren har så stora naturvärden eller att den fyller några särskilda funktioner som skulle medföra att den är särskilt skyddsvärd. Det har inte heller framkommit något som tyder på att borttagandet skulle innebära att någon art som är beroende av biotopen hotas. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses även om stenmuren tas bort.

Sammantaget finner Mark- och miljööverdomstolen att kraven i 7 kap 11 b § miljöbalken är uppfyllda och att dispens ska medges för borttagande av den aktuella stenmuren.

Kompensationsåtgärder

För det fall dispens ges anser länsstyrelsen att X ska åläggas att utföra kompensationsåtgärd genom att anlägga en stenmur på annan plats på fastigheten. X vill i första hand gräva ner stenarna på platsen men kan tänka sig att återskapa stenmuren parallellt med det öppna dike som finns i västra kanten av fältet. En sådan stenmur kommer enligt honom att få ett högre värde än den befintliga.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det här är frågan om en biotop som är vanligt förekommande i området men som enligt länsstyrelsen har något större naturvärden än andra stenmurar i området beroende på hur den är belägen. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att det skäligen är att förena dispensen med skyldighet att utföra kompensationsåtgärder. Kompensationsåtgärder ska utföras i enlighet med vad X har beskrivit i sin ansökan. Arbetet får endast utföras mellan 1 april och 1 oktober för att inte skada eller störa eventuella övervintrande grod- och kräldjur.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättspresidenten Fredrik Wersäll, hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Mikael Schultz och hovrättsrådet Ulf Wickström, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Staffan Uhlmann.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-07-07
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1526-16

KLAGANDE
X

MOTPART
Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsen i Skåne läns beslut 2016-03-15 i ärende nr 521-28956-2014, se bil 1

SAKEN
Dispens från biotopskyddsbestämmelserna för att ta bort ett stengärde på fastigheten Z i Hörby kommun, Skåne län

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 370591

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län (nedan länsstyrelsen) har genom beslut den 15 mars 2016 avslagit en ansökan från X om dispens från biotopskyddet för att ta bort en stenmur på fastigheten Z i Hörby kommun.

X har nu överklagat beslutet till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

X yrkar att länsstyrelsens beslut ändras så att han medges ansökt dispens.

Till stöd för yrkandet anförs i huvudsak följande. Länsstyrelsen har inte tittat på helheten hur fastigheten ser ut. Det finns ca 9 500 m stengärde som ligger både i fält och längs med fält. Ansökan gäller 180 meter stengärde, vilket bara är 2 % av den totala mängden stengärde.

Dagens växtföljd består av spannmål och oljeväxter. Detta beror på fältens storlek och specialgrödor är inget alternativ med dessa små fält. Om stengärdet tas bort blir det lättare att odla specialgrödor och att ha fler grödor i växtföljd. Länsstyrelsen nämner också att fälten är av normalstorlek för området. Det har de säkert rätt i, men han konkurrerar på en global marknad där fälten är oändligt stora.

Enligt länsstyrelsens beräkningsverktyg skulle besparingen ”kapacitetsökning maskintid” bara bli 601 kr/år. Detta kan inte stämma. Under ett år har man ca 8 stycken överfarter på ett fält, från första bearbetning till skörd. Enligt egna beräkningar är inbesparingen ca 8 timmar/år. Detta har han räknat ut med hans egen kapacitet när han kör på fält med liknande fältstorlekar.

En annan märklig sak är att kostnaden för en maskin med förare är satt till 164 kr/timme. En tröska kostar 2 500 kr/timme och en traktor utan redskap kostar 500-600 kr/timme. Åkermarken stiger i värde, vilket inte finns med i länsstyrelsens beräkningsunderlag.

Länsstyrelsen har använt sig av beräkningsverktyg som inte tar med miljönyttan av minskad dubbelkörning. Detta gäller vid all körning på åkern. Det gäller speciellt när man gör kemiska bekämpningar och vid utkörning av handelsgödsel.

Dubbelkörning är svårt att undkomma men man kan minska mängden med hjälp av större fält. Då sparar man både handelsgödsel och bekämpningsmedel vilket även länsstyrelsen borde jobba mot.

Länsstyrelsen skriver att åkerarealen är strax över 100 ha fördelat på 40 åkermarksblock. 28 av dessa block är under 2,5 ha stora. Alltså är 70 % av fälten under 2,5 ha. Övriga 30 % är större block som även de delas/avgränsas av stengärde, öppna diken och skog.

Vid körning på fält är man på vändtegen ca 20 % av arbetstiden. Minskar man mängden vändtegar minskar man även dubbelkörning, markpackning och dieselförbrukning.

Länsstyrelsen har även i sitt beräkningsverktyg räknat ut att det inte är ekonomiskt att ta bort stengärdet, för att det kostar för mycket. Han anser att detta är fel eftersom värdestegringen på marken inte ingår i länsstyrelsen beräkning.

Han anser det högst märkligt att länsstyrelsen helt har blundat för att han kan tänka sig att återskapa detta stengärde i västra delen av fältet där det faktiskt inte finns något stengärde utan ett öppet dike. Det nya stengärdet kommer då att löpa sidan om det öppna diket, vilket han beskrivit i sin ansökan.

Länsstyrelsen skriver att han redan har stora åkermarksblock på 10,83 ha, 12,52 ha och 9 ha. Länsstyrelsen har missat att skriva att dessa block kantas av hustomter, häckar och stengärden. Ett av blocken delas av markväg och ett av tvärliggande stengärde. Fälten här är oregelbundna och osymmetriska där skog, stengärde och öppna diken avgränsar dem.

Ska man bara titta på dessa 3 fält som ansökan handlar om finns i dag ca 1200 m stengärde. Han har ansökt om att ta bort 180 m av dessa och kan även tänka sig att återskapa detta stengärde vilket länsstyrelsen inte har nämnt i sitt yttrande. Vad förlorar natur och miljö på detta.

Länsstyrelsen tycker att, även om jag har större fält, så odlar jag inga specialgrödor. Oftast är det så att specialgrödor kräver en längre växtföljd och för att klara detta måste man kunna odla dem på alla fält för att kunna odla dem varje år, vilket är en förutsättning om man ska våga investera i maskiner/lager för specialgrödan. Han anser att alla är vinnare om man flyttar/tar bort stengärdet.

Länsstyrelsen motsätter sig att dispens lämnas och hänvisar till det överklagade beslutet med i huvudsak följande tillägg.

Den klagande anser att länsstyrelsen inte har tagit hänsyn till hur fastigheten ser ut i övrigt. Länsstyrelsen delar inte denna bedömning utan anser att denna hänsyn har tagits. Det berörda jordbruksföretaget har enligt uppgifterna från SAM-ansökan en total åkerareal på strax över 100 ha fördelat på 40 åkermarksblock och ligger i ett område där dispens skulle kunna vara aktuellt baserat på skiftenas storlek sett både på gårdsnivå och ur ett större perspektiv på församlingsnivå. Av denna anledning har länsstyrelsen begärt in gårdsspecifika uppgifter om bruksinriktning med mera för att kunna gå vidare med nästa steg i beräkningsverktyget. I hanteringen av beräkningsverktyg tas stor hänsyn till hur förhållandena ser ut på såväl gårdsnivå som ett mer regionalt perspektiv. Att det förekommer förhållandevis rikligt med stenmurar inom området är anledningen till att de gårdsspecifika uppgifterna har begärts in. Baserat på dessa uppgifter görs bedömningen att kraven för att bedömmas enligt 7 kap 11 b § miljöbalken (1998:808), MB, inte är uppfyllda.

I överklagandet anges att fältens storlek gör att specialgrödor inte kan odlas men att detta skulle bli lättare att göra om stengärdet tas bort. Det aktuella jordbruksföretaget brukar redan idag större sammanhängande jordbruksblock bland annat tre större åkermarksblock på 10,83 ha, 12,52 ha samt 9 ha. Utöver detta finns

två block på strax över 5 ha vardera. Trots tillgången till stora skiften har brukaren inte använt dessa till att odla specialgrödor. Det åkermarksblock som skulle skapas om dispensen beviljas skulle bli på totalt 6,7 ha. I dagsläget ligger 42 % av åkermarksarealen i skiften på över 5 ha. De grödor som brukas på fälten idag är korn, rågvete, råg, raps och vall på åker samt vissa delar som ligger i träda. Det finns även ett mindre inslag av julgransodling och salix. Att tillskapandet av ytterligare ett större skifte skulle medföra sådana drastiska förändringar för jordbruksföretaget att växtföljderna dramatiskt ändras bedöms inte som troligt.

Av den klagandes yttrande framgår att han delar länsstyrelsens bedömning att fälten som ansökan avser är normalstora för området. Dock hänvisar den sökande till att konkurrensen inom jordbruket idag bedrivs på en global marknad. I riktlinjerna från naturvårdsverket angående tillämpningen av 7 kap 11 b § MB anges att länsstyrelsen vid sina bedömningar bör utgå från förutsättningarna för att utveckla och långsiktigt bedriva jordbruksföretag i den bygd som en ansökan berörs av. Förhållandena för lantbrukare i andra länder kan inte tas i beaktande eftersom länsstyrelsens uppgift är att bedöma förutsättningarna till att bevilja dispens från biotopskyddet enligt svensk lagstiftning.

Det beräkningsverktyg som den klagande hänvisar till är en tjänst som tillhandahålls av Jordbruksverkets hemsida som en hjälp för såväl handläggare som markägare och konsulter när det gäller bedömningarna för möjligheten att få dispens enligt 7 kap 11 b § MB. Verkyget har tagits fram av Jordbruksverket i samarbete med Hushållningssällskapet och det fristående konsultföretaget Lantbruksekonomen. Verkygets indata med avseende på bland annat maskinkostnader och beräknad samhällsnytta utgörs av enhetliga uppgifter som utvecklarna har byggt in i modellen och andra uppgifter bland annat fältstorlek hämtas från jordbrukarnas egna SAM-ansökningar, dvs. de uppgifter som ligger till grund för utbetalningar av EU-stöd. Avsikten med beräkningsverktyget har, enligt beskrivningen i den manual som finns tillgänglig på Jordbruksverkets hemsida, varit att skapa ett neutralt beslutsunderlag där de generella förutsättningarna för jordbruket i ett visst område bedöms. De värden som

finns för avkastning och kostnader kan inte redigeras av användarna utan är låsta. Om domstolen bedömer att det krävs vidare motiveringar runt hur dessa värden har tagits fram och vilka avvägningar som gjorts i utvecklandet av själva beräkningsverktyget måste länsstyrelsen hänvisa dessa frågor till Jordbruksverket och de företag som de anlitat för att ta fram verktyget.

Den klagande skriver även att länsstyrelsen inte har tagit hänsyn till att åkermarken stiger i värde om stengärdet tas bort. Det är helt korrekt att länsstyrelsen inte har tagit detta i beaktande. Anledningen är att ett eventuell högre pris vid en framtida försäljning inte utgör en bedömningsgrund för dispens från biotopskyddsbestämmelserna. Dispensen ska, för att kunna beviljas, bidra till ett långsiktigt aktivt brukande av jordbruksmarken och i och med detta även bevarandet av den biologiska mångfald knuten till det öppna odlingslandskapet. Dispenser som ges med hänvisning till 7 kap 11b § MB ska alltså ha betydelse för jordbrukets ekonomiska hållbarhet i det område som berörs och inte till den enskilde lantbrukarens beräknade förtjänst vid en eventuell försäljning.

DOMSKÄL

Tillämplig lagstiftning framgår av det överklagade beslutet.

För att en åtgärd ska anses behövas för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark krävs att åtgärden behövs för bete eller odling av gröda avsedd för skörd och att den kommer att medföra positiva ekonomiska effekter för jordbruksföretaget, t.ex. att den kan bidra till utvecklingen av ett djurhållande jordbruksföretag genom att tillgodose en tillräcklig tillgång till mark lämplig för produktion av vinterfoder (se prop. 2013/14:141 s. 108 ff.). För att dispens ska kunna medges krävs därtill att den enskilde visat att åtgärden medför positiva effekter för jordbruksföretaget i form av lägre kostnader eller högre avkastning, vilka sammantaget överstiger kostnaden för att genomföra åtgärden (se prop. 2013/14:141 s. 162). Möjligheten till kompensationsåtgärder får inte beaktas vid bedömningen om särskilda skäl för dispens föreligger.

Länsstyrelsen har i sin prövning använt sig av ett av Jordbruksverket utvecklat beräkningsverktyg för tillämpningen av 7 kap. 11 b § MB. X har åberopat vissa egna beräkningar. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 17 juni i mål nr M 6104-15 uttalat att det nämnda beräkningsverktyget kan användas som utgångspunkt men att resultaten får bedömas med viss försiktighet. Övriga faktorer bör även kunna beaktas vid dispensprövningen.

Mark- och miljödomstolens bedömning

X har inte presenterat någon utredning avseende hur omfattande produktionsökningen skulle bli eller hur stor ökning av avkastningen från jordbruket en eventuell dispens skulle medföra. Inte heller finns det några uppgifter i målet om vad ett avlägsnande av stenmuren i sig skulle kosta. I avsaknad av en sådan utredning har X enligt mark- och miljödomstolens mening inte visat att de positiva effekterna av den sökta åtgärden sammantaget är större än kostnaderna för att genomföra den. Det är därmed inte visat att åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmarken, vilket innebär att förutsättningar saknas för att ge dispens med stöd av 7 kap. 11 b § MB. Inte heller i övrigt har det framkommit särskilda skäl som skulle motivera en dispens från förbudet i 7 kap. 11 § andra stycket MB. X överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 28 juli 2016.

Bengt Johansson

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius. Föredragande har varit beredningsjuristen Frida Carlstedt.